

ДИМО ВУЈОВИЋ

РИЈЕЧ ПОВОДОМ ОТВАРАЊА БИБЛИОТЕКЕ-ПОКЛОНА
АРСА И ВОЈКЕ МИЛАТОВИЋА

Другови и другарице,

Имам задовољство да у име Црногорске академије наука и умјетности отворим ову свечаност и да поздравим прије свега оне који су нам омогућили да присуствујемо оваквом несвакидашњем ријетком културном догађају, да поздравим друга Арса и другарицу Војку Милатовић. Поздрављам председника Председништва Црне Горе Миодрага Влаховића и све остале госте који су се овдје окупили да заједно са нама подијеле радост што научној и другој јавности предајемо на употребу један ријетко вриједан књижни фонд, који ће убудуће представљати понос не само Библиотеке наше Академије него и цјелокупног библиотекарства Црне Горе.

Библиотека, коју данас отварамо, плод је дугогодишњег значајног и пасионираног колекционарског рада друга Арса и другарице Војке Милатовић. Боравећи дуго година у иностранству, они су све своје слободно вријеме и своја материјална средства поклонили најплеменитијем могућем послу: набављању старих и ријетких књига, прије свега оних које имају везе са нашим југословенским земљама. Осим тога, прикупљали су књиге које представљају општу културну баштину човјечанства. Послије повратка у земљу они су направили још један корак достојан пажње и поштовања, а највећи и највриједнији дио поклонили су Црногорској академији наука и умјетности. Ту је 2.125 наслова књига, 117 наслова часописа, листова, календара и других периодичних издања и 46 картографских публикација. Поклоњене књиге и периодичне публикације штапане су осим на нашем још и на 14 страних језика. Поред тога, поклоњено нам је још 8 старих умјетничких слика и три вазне.

Ми данас немамо намјеру, а ни могућност да дајемо неку цјеловиту оцјену вриједности ове поклон-библиотеке. Њена пуна

вриједност ће се показати тек током њеног коришћења од научника разних профила. Ипак ми дозволите да вашу пажњу скренем на нека издања која могу доста рећи о вриједности поклоњених књига.

Лексикографска издања, нарочито енциклопедије, овдје сабрана, врло су значајна и ријетка, па су нека и уникати у Црној Гори. Поменимо само *Encyclopédie ou Dictionnaire des sciences, des arts et des metiers* od Diderot, D'Alembert iz 1779. godine Meyers *Konversation Lexikon* iz 1874, *The Popular Encyclopedia* iz 1984. и *Больша енциклопедия* из 1804.

Необично значајна је група рукописних и старих књига. Има неколико црквених рукописних књига из XVI в., а затим шест књига из штампарије Божидара и Вићенца Вуковића у Венецији. Од ових највреднијих је Псалтир из 1519. године са сачуваним предговором. Према мишљењу стручњака ово је једини сачувани примјерак у земљи. Поменимо још три књиге из штампарије Стефана Мариновића из 1560, 1561. и 1563. год. Интересантан је рукопис *Privilegije* царице Марије Терезије коју је 1747. године дала Србима у Араду са својеручним потписом. У овој библиотеци се налазе и веома ријетке глагољцом писане Трубарјеве Артикуле из 1562. године. Има их у свијету само 19 примјерака, а ево један од тих примјерака се сада налази у нашој библиотеци. Ту је још и једна инкунабула штампана 1490. године. У овој библиотеци се налази још много старих и ријетких књига.

Из области филозофије и етике најкомплетнија су дјела Доситеја Обрадовића, међу којима су и његова прва издања као „Совјети здравога разума“ (Лајпциг 1784) и друга.

Из области природних и примијењених наука у библиотеци има 60 дјела. Најстарије на нашем језику је „Физика“ од Атанасија Стојковића (Будим 1801—1802).

Једна од најбројнијих у овој библиотеци је група из области лингвистике и књижевности. Има доста комплетних старих издања енглеских, њемачких и француских класика: Шекспир у 35 књига, Гете у 40 књига из 1840. год., Волтер 56 томова, штампаних 1817—1821. године. Од домаће књижевности нарочито је заступљена књижевност XIX вијека.

Најбројнија и посебно вриједна је група књига које се односе на географију и историју. Да поменемо само „Историју разних словенских народа“ од Јована Рајића издата у Бечу 1794. године, *Histoire des Troubles de Hongrie*, I, II, III, Paris 1650, која је једини примјерак у земљи. Затим су ту вишетомне историје појединих земаља и народа, као нпр. енглеског историчара Едвадра Гибона „Историја пропадања и пада Римског царства“ у 18 томова, издата у Паризу 1788—1795, „Историја Републике Венеције“ од Даруа, издата у Паризу 1819. године. Бројне су књиге страних аутора о историји наших народа издате током XIX вијека. Пажњу привлаче бројношћу и значајем књиге које говоре о историји

Турске, односно о источном питању (Ами Буе, „Европска Турска“ у 4 тома, Париз 1840, Алфонс Ламартин, „Историја Турске“ у 8 томова, Париз 1854—1865). Овдје су још многи други раритети, који заслужују да се о њима и посебно пише.

Од периодичних издања поменућемо „Сербские летопис“, односно „Летопис Матице српске“, „Српска пчела“, излазила у Будиму 1830—1841, „Гласник друштва српске славесности“, односно „Гласник Српског ученог друштва“, „Архив за повјесницу југо-славенску“ Ивана Кукуљевића Сакцинског, Новосадска „Даница“, „Јавор“ и др.

Најзад врло су значајне и картографске публикације, од којих 3 потичу из XVII в., 22 из XVIII, 14 из XIX и четири из XX вијека. Највредније дјело у овој збирци је Atlas geographicus Tobiasa Conrada Lottera, наслѣдника једне од двије водеће картографске установе XVIII вијека у Њемачкој.

Поменули смо само неке од вриједних публикација које се налазе у овој библиотеци. Остале су непоменуте десетине и стотине других можда не мање важних. Али и ово што је из ове цјелине истргнуто и поменуто може нам помоћи да створимо бар приближну слику о вриједности ове библиотеке.

Свјесни значаја ове библиотеке ми смо је не само средили и каталожски обрадили већ израдили и њен посебни каталог. За овај успјешно обављен посао наше признање и захвалност дугујемо прије свега Мирославу Лукетићу, Марији Аџић и Бранки Ковачевић. Дужни смо да поменемо да је за наш каталог страну књигу обрадио Владимир Мошин, а атласе и карте Жељко Шкаламера. Ја нећу да говорим о обимности посла који смо имали да обавимо на сређивању ове библиотеке и издавању њеног каталога. Углавном посао је успјешно објављен и то је сатисфакција за све тешкоће и напоре.

Захваљујући каталогу коришћење библиотеке је умногоме олакшано. Такође, захваљујући овом каталогу глас о овој библиотеци ће се далеко прочути, јер ће се он наћи у свакој значајнијој библиотеци у земљи и иностранству.

Иако је библиотека већ поодавно сређена, њено отварање смо везали за појаву и њеног каталога, како би од почетка библиотека могла да се користи без икаквих тешкоћа.

О томе какав је то посао којим су се за нас и будућа поколења бавили Арсо и Војка Милатовић, говориће потпредсједник Црногорске академије наука и умјетности друг Чедо Вуковић.

